

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Tvaraus vystymosi reikšmės būsimoje finansinėse perspektyvose

(2005/C 267/04)

2004 m. lapkričio 29 d. vėliau Tarybai pirmininkausiantis Liuksemburgas, pagal Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsnį nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Tvaraus vystymosi reikšmės būsimoje finansinėse perspektyvose

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuriam buvo pavestas parengiamasis darbas, savo nuomonę priėmė 2005 m. balandžio 18 d. Pranešėja — p. SIRKEINEN, kiti pranešėjai — p. EHNMARK ir p. RIBBE.

Savo 417-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gegužės 11-12 d. (2005 m. gegužės 11 d. posėdis), Komitetas, 151 nariui balsavus „už“, 1 — „prieš“ ir 8 susilaikius, priėmė šią nuomonę:

1. Įžanga

1.1 ES tvaraus vystymosi strategiją EESRK nuodugniai išnagrinėjo ankstesnėse nuomonėse. Tarybai pirmininkaujančio Liuksemburgo pavedimu šioje tiriamojame nuomonėje EESRK nagrinėja tvaraus vystymosi ir finansinių perspektyvų santykį, arba tiksliau: ko gali ir turi imtis už biudžetą atsakingi politikai, kad tvarus vystymasis būtų geriau integruotas ir patobulintas. Ši nuomonė suskirstyta pagal komunikato dėl finansinių perspektyvų punktus arba prioritetus.

1.2 Santykis tarp ES biudžeto ir tvaraus vystymosi tikslo yra sudėtingas. Šioje nuomonėje EESRK bando nagrinėti šią temą, tačiau negali aprėpti visų detalių. Todėl yra svarbu plačiu mastu surinkti ir išanalizuoti kuo daugiau žinių ir nuomonių šiomis temomis.

1.3 Šiam darbui EESRK yra pasirengęs ir nori aktyviai dalyvauti tęsiant savo darbą tvaraus vystymosi srityje. Šiuo klausimu Komitetas gali įnešti itin didelį indėlį, atsižvelgiant į 2005 m. kovo mėn. Europos Vadovų Tarybos Komitetui suteiktus įgaliojimus. Dialoginis tinklas su pilietine visuomene ir suinteresuotomis šalimis, kurį jis turi įdiegti, bus tinkama svarstymų priemonė, su kurios pagalba bus galima atlikti veiksmingą, daugiamatę (ekonominės, socialinės ir aplinkos apsaugos dimensijos) ir skaidrų įvertinimą, kartu prisidedant prie vietos veikėjų sustiprinto dalyvavimo Bendrijos politikoje.

2. Komisijos komunikatas dėl 2007-2013 m. biudžeto išteklių

2.1 2004 m. vasario 10 d. komunikate *Mūsų bendros ateities kūrimas — Išsiplėtusios Europos Sąjungos politikos sunkumai ir biudžeto priemonės 2007-2013 m.* (1) Komisija pristatė savo

(1) KOM(2004) 101 galutinis.

prioritetus išsiplėtus Europos Sąjungai, taip pat pasiūlymus dėl finansų poreikio, instrumentus, valdymą, naują finansinę programą bei finansavimo sistemą. Trys būsimų finansinių perspektyvų prioritetai:

— vidaus rinkos sukūrimas, kad ji, atsižvelgiant į daugiau apimančią tvaraus vystymosi tikslą, galėtų visiškai atlikti savo vaidmenį,

— politinė Sąjungos pilietybės koncepcija, kuri remiasi laisvės, teisingumo ir saugumo erdvės sukūrimu ir galimybe naudotis bendrus interesus tenkinančiomis paslaugomis, ir

— Europos, kaip partnerio pasauliniu mastu, išsipareigojimas būti nuosekliai, skatinti tvarų vystymąsi ir padėti užtikrinti saugumą.

2.1.1 Pasiūlymą dėl naujos finansinės programos sudaro šie punktai (lentelė pateikiama priede):

1. Tvarus augimas

1a. Konkurencingumas siekiant augimo ir užimtumo

1b. Sanglauda siekiant augimo ir užimtumo

2. Gamtinių išteklių valdymas ir apsauga, įskaitant žemės ūkį

3. Sąjungos pilietybė, laisvė, saugumas ir teisingumas

4. ES kaip visuotinis partneris

5. Valdymas

2.1.2 Komisija siūlo labiau padidinti išlaidas pirmam prioritetui. Siūloma išsipareigojimų asignavimus padidinti nuo 120,7 mln. eurų 2006 m. iki 158,4 mln. 2013 m. Tai turi būti finansuojama per mokėjimus, kurių dydis 1,24 % bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP), įskaitant 0,10 % maržą.

2.1.3 Savo nuomonėje dėl 2007-2013 m. finansinių perspektyvų EESRK iš esmės pritaria komunikatui, kurį jis laiko įtikinamu. Komunikato pagrindas yra pagrįstos bei išvalgios politinės prielaidos; komunikatas nustato aiškius ir logiškus politinės praktikos prioritetus ir galimybes bei pasižymi jų suderinamumu. Kalbant apie Bendrijos biudžeto nuosavus išteklius Komitetas pasisako už „Bendrijos biudžeto nuosavų išteklių padidinimą naujam programavimo laikotarpiui 2007-2013 m., lyginant su dabartine finansine programa, maksimaliai 1,30 % BVP“.

3. Bendros pastabos

3.1 Ypač svarbu, kad naujosios finansinės perspektyvos — ES biudžetų nuo 2007 iki 2013 m. pagrindas — būtų sudarytos aiškiai atsižvelgiant į Sąjungos prioritetus, o ypač Lisabonos tikslus ir tvarų vystymąsi. Šiuo tikslu turi būti aiškiai perskirstytos išlaidos. Jei gana ilgam laikui numatytos finansinės perspektyvos nesuteiks Sąjungos vystymuisi teisingos krypties, praktiškai negalima tikėtis, kad tai bus galima pasiekti kitomis politikos sritimis ar vėlesnėmis pagerinančiomis finansinėmis priemonėmis.

3.2 Šioje nuomonėje EESRK išsamiai neanalizuoja nuosavų išteklių temos, kadangi ji buvo nuodugnai analizuojama 2.1 punkte paminėtoje nuomonėje, kuri buvo neseniai priimta. Tačiau reikia būtinai paminėti, kad „Europa“ negalės nei laikytis savo prioritetų, nei patenkinti savo piliečių poreikių ir vilčių, jei nebus atitinkamo finansavimo. ES finansavimas gali turėti didelį dauginamąjį poveikį visiems ištekliams, skirtiems tam tikriems tikslams pasiekti, ir ši potencialą reikėtų visiškai išnaudoti. Šiuo metu vyrauja įtampa tarp neto įmokas mokančių valstybių narių ir dabartinių daugiausiai naudos gaunančių šalių; be to, taip pat jaučiama įtampa tarp politinių įsipareigojimų naujų valstybių narių ir jų piliečių atžvilgiu bei būtinybės perskirstyti lėšas naujų ES veiklos prioritetų naudai. Komitetas pabrėžia, kad atsižvelgiant į Sąjungos prioritetus, būtina perskirstyti išlaidas, nepriklausomai nuo pagaliau nustatyto nuosavų išteklių dydžio.

4. Tvaraus vystymosi koncepcija

4.1 ES tvaraus vystymosi strategijos pagrindas yra vadinamųjų „trijų ramsčių“ ekonominių, socialinių ir aplinkos aspektų glaudus susijimas, savitarpio priklausomumas ir nuoseklumas. Tvarų vystymąsi sudaro tiek kiekybiniai, tiek kokybiniai aspektai. Priimant politinius sprendimus tuo pačiu metu būtina atsižvelgti į visus tris aspektus. Politikos kryptys, skirtos vienai šių sričių, arba kitos politikos kryptys turi būti suderintos su likusią sričių tikslais.

4.2 Tvariam vystymuisi būdingi ilgalaikiškumo ir visuotinio aspekto. Teisingumas tarp kartų reiškia, kad dabartinės kartos negali gyventi būsimų kartų sąskaita. O visuotinis paskirstymo teisingumas draudžia gyventi kitos visuomenės sąskaita arba trukdyti jai kurti gerovę, ar mažinti visuotinį skurdą.

4.3 Tvaraus vystymosi strategija skiriasi nuo plačiai vartojamo „strategijos“ apibrėžimo, kadangi neapibrėžiamas tikslas ir nenumatoma priemonių programa jam pasiekti, tačiau apibrėžiamas pagrindinis tikslas — pats strateginės plėtros tvarumas. Tačiau negalima nustatyti galutinio tvaraus vystymosi punkto. Tvarų vystymąsi reikėtų suprasti labiau kaip procesą, o ne kaip tikslą. Svarbu, jog būtų pasirūpinta, kad visų pirma ilgalaikiai pokyčiai būtų suderinti ir tikrai vyktų siekiant atitikti kriterijus, paminėtus 4.1 ir 4.2 punktuose. Tai yra tikras tvaraus vystymosi iššūkis, kadangi to negalima pasiekti politikos kryptimi, kuri siekia konkrečių tikslų, net jei platūs užmojai (pavyzdžiui, pažanga siekiant tūkstantmečio tikslų) turi būti realūs.

4.4 Tvariam vystymuisi pasiekti būtinas politinis nuoseklumas tiek ES, tiek nacionaliniu lygiu. Bendras pastangas sudaro mažai ir dideli žingsniai, kartu jie sudaro procesą, kuris neslopina tvarių pokyčių ir skatina permainas, atitinkančias tarpšakinis tikslus. Taikant šį metodą susiduriama su vienu iš didžiausių kriterijų, kuris tinkamai atspindėtų pokyčius, kūrimo sunkumu.

4.5 Šiuo metu ES tvarumo strategijoje didžiausias dėmesys skiriamas kelioms visuomenei svarbioms aktualijoms: klimato kaita, transportas, sveikatos apsauga ir gamtiniai ištekliai. Kitų, tokių kaip skurdo mažinimas ir gyventojų senėjimas, buvo atsiakyta, tačiau jos bus įtrauktos vėliau.

4.6 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo ankstesnėse nuomonėse dėl tvarumo pasisakė už veiksmus tam tikrose politikos srityse. Tai yra: privačių ir viešų investicijų į naujas ir švarias technologijas skatinimas, pastangos gerinti darbo kokybę, kainų nustatymas gamtinių išteklių naudojimui bei strategijos, skirtos mažinti priklausomumą nuo iškastinio kuro.

4.7 Vien politinių priemonių, kokios svarbios jos bebūtų, šiose srityse neužteks, kad būtų galima pasiekti tvaraus vystymosi tikslą. Visose politikos srityse turėtų būti atsižvelgiama į tvarumo tikslą ir kriterijus. Taigi atskiros ES politikos kryptys turi būti susietos į vieną darnią visumą.

4.8 Galbūt atėjo laikas persvarstyti ES požiūrį į tvarų vystymąsi. Ateityje peržiūrint tvarumo strategiją reikės pagalvoti apie geriausius visapimančio tvaraus vystymosi principo įgyvendinimo būdus.

5. Finansinės perspektyvos ir tvarus vystymasis

5.1 Biudžeto struktūra ir turinys yra labai svarbūs pokyčių Europos Sąjungoje kryptys. Nauja biudžeto struktūra ir naujos prioritetinės biudžeto eilutės rodo, kad tvaraus vystymosi reikšmė yra pripažįstama. EESRK tikisi, kad tai konkrečiai atsispindės vykdant biudžetą, bet nebus paprasčiausiai vykdoma ta pati veikla pagal naujas biudžeto eilutes.

5.2 EESRK pritaria Komisijos pozicijai, kad atsižvelgiant į Lisabonos tikslus, iki 2010 m. daugiausiai dėmesio turi būti skiriama augimui ir užimtumui. Augimą reikia suprasti kaip ekonomikos augimą, atsižvelgiant į svarbiausias Europos vertybes, ypač socialinę integraciją, sveikatos ir aplinkos apsaugą. Konkurencingumas ir ekonomikos augimas — tai nėra tikslai, tačiau įrankiai, skirti tikslams socialinėje ir aplinkos srityse skatinti. Tačiau problema yra vis mažėjantis augimas ir ES konkurencingumas lyginant su kitomis ekonomikos erdvėmis, o dėl šios priežasties kyla pavojus socialiniam Europos modeliui ir ekologinėms mūsų vertybėms.

5.3 Priimant sprendimus dėl biudžeto reikia nepamiršti, kad socialinis ir aplinkos vystymasis taip pat padeda didinti ekonomikos augimą.

5.4 ES nėra vienoda pagal pažangos lygį siekiant tvaraus vystymosi. Valstybių narių padėtis yra labai skirtinga. Nedaugeliui valstybių narių pavyko sėkmingai suderinti didelį ekonomikos augimą ir aukštą socialinės ir aplinkos apsaugos lygį. Atrodo, kad šiuo atveju sėkmingai įvyko sąveika tarp pokyčių įvairiose srityse. Tačiau kitų valstybių narių padėtis yra visiškai priešinga. Joms būdingas labai nedidelis ekonomikos augimas, sunkumai sprendžiant socialines problemas ir atsilikimas aplinkos apsaugos srityje. Naujųjų valstybių narių padėtis skiriasi nuo senųjų valstybių narių. Joms būdingas augimas bei aiški pažanga kitų „ramsčių“ kontekste, nors iš pradžių jų padėtis buvo problematiška.

5.5 Paskutiniaisiais metais didžiausią įtaką ES padarė ES plėtra; ir finansinių perspektyvų laikotarpiu 2007-2013 m. plėtra vaidins svarbų vaidmenį. Žinoma, plėtra daro didelę įtaką ir biudžetui, ypač sanglaudai skirtoms išlaidoms. EESRK tokias temas, kaip plėtra, sanglauda ir finansavimas svarstė ir kitais atvejais. Nėra abejonės, kad stojimas į ES yra didelis iššūkis, atsižvelgiant į atskirų politikos kryptių kūrimą tvaraus vystymosi linkme ir dalyvavimą bendrose ES priemonėse ir siekiant tikslų. Vėliau tvarumo kryptį vystymuisi aplinkos, sveikatos,

socialinių reikalų ir kitose srityse suteikia *aquis communautaire*, kadangi *aquis* skatina tvarų vystymąsi (kuris nėra aiškiai numatytas *aquis*). Tačiau dar labai daug ką reikia padaryti siekiant tvarumo. Paramos programos, materialinė pagalba ir žinių perdavimas gali ir turi padėti šioms visuomenėms siekti tvaraus vystymosi.

5.6 Tvaraus vystymosi strategijos prioritetus bei kitas sritis, kurioms būdingos, kaip įrodyta, netvarumo tendencijos ir kurios buvo paminėtos 4.4 ir 4.5 punktuose, ir biudžeto politikoje reikia suprasti kaip veiklos prioritetus.

5.7 Pati biudžeto eilutė dažniausiai nėra nei „tvari“, nei „netvari“. Jos įtaka tvariam vystymuisi priklauso nuo to, kaip sudaromos atskirų remtinų projektų programos, nustatomi tikslai ir kriterijai.

5.8 Poveikio įvertinimas yra pagrindinis instrumentas užtikrinant politinį Lisabonos strategijos ir tvarumo tikslų atitikimą. Šiuo klausimu visi dalyviai, įskaitant ir Komisiją, yra vienos nuomonės. Tačiau buvo imtasi tik neryžtingų veiksmų, kad visi tikrintini pasiūlymai būtų sistemingi, nepriklausomai ir profesionaliai įvertinti. EESRK mano, kad naujų finansinių perspektyvų rengimas ir įgyvendinimas yra gera proga pradėti taikyti sistemingą įvertinimą.

5.9 Turi būti atliekamas kiekvienos biudžeto programos, įskaitant ir jų tikslų, poveikio įvertinimas. Ypač pagalbos teikimas netvariai veiklai srityse, kurios yra nurodytos tvaraus vystymosi strategijoje ir EESRK nuomonėse, turi būti nutrauktas. Poveikio įvertinimas, atsižvelgiant į ilgalaikį tvarų vystymąsi bei ankstesnes EESRK rekomendacijas, turėtų būti įtrauktas ir į Lisabonos strategiją.

5.10 Iš įvairių biudžeto eilučių finansuojamiems projektams ir programoms atrinkti turi būti nustatyti aiškūs ir skaidrūs kriterijai. Turėtų būti įtraukti ir tvarumo kriterijai: atitinkamo projekto poveikis aplinkai, sveikatai, darbo vietų sukūrimui ar sumažinimui bei ES konkurencingumui.

5.11 Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas struktūrinių fondų ir sanglaudos fondo lėšoms, išlaidoms žemės ūkiui ir transeuropinių tinklų programoms. Dėl šių ES veiklos sričių, kurioms tenka didžioji Bendrijos lėšų dalis, būtina sistemingai priimti sprendimus, kurie labiausiai atitiktų tvaraus vystymosi kriterijus.

5.12 Šiose srityse būtina vykdyti geresnę rezultatų ir panaudotų lėšų poveikio kontrolę. Neužtenka stebėti vien tik išlaidų dydį ir kaip laikomasi administracinių ir techninių procedūrų. Kad vystymasis vyktų teisinga kryptimi, pagal tvaraus vystymosi kriterijus turi būti atliktas išsamus poveikio įvertinimas.

5.13 Ne visada galima priimti sprendimą vien tik atlikus siūlomų priemonių poveikio įvertinimo studijas. Kai kuriais atvejais būtina apsvarstyti ir neveikimo pasekmes, kurias būtina įvertinti lyginant su įvairių galimų priemonių poveikiu.

6. Pastabos dėl finansinių perspektyvų prioritetų

6.1 A) Tvarus augimas — Konkurencingumas siekiant augimo ir užimtumo

6.1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria pagrindiniams Komisijos pasiūlymo dėl konkurencingumo siekiant augimo ir užimtumo tikslams: įmonių konkurencingumo skatinimas visiškai integruotoje bendroje rinkoje, Europos mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros stiprinimas, Europos tinklų kūrimas, bendrojo ir profesinio mokymo kokybės gerinimas bei socialinės politikos darbotvarkė, kuri Europos visuomenei padės laiku atpažinti pokyčius ir juos valdyti.

6.1.2 Atsižvelgdamas į šiuos aspektus, EESRK ypač atkreipia dėmesį į tai, kad svarbiausią vaidmenį vaidina žinios, moksliniai tyrimai ir technologijų plėtra bei naujos technologijos. Nagrinėdama šią temą kaip esminę ir skirdama jai atitinkamas lėšas Europa turi ypatingą galimybę pagerinti produktyvumą, konkurencingumą ir užimtumą, atsižvelgiant į stiprią kitų pasaulio šalių konkurenciją ir tuo pačiu sukurdama ekologiniu požiūriu veiksmingesnes technines priemones, kurios patenkins jos piliečių poreikius, saugos jų sveikatą ir užtikrins saugumą, gali sumažinti spaudimą aplinkai ir gamtiniams ištekliams.

6.1.3 Kaip buvo pabrėžta neseniai įvykusiame suinteresuotų asmenų forume dėl tvaraus vystymosi ES, kuri balandžio 14-15 d. EESRK surengė kartu su Komisija, tvarus vystymasis — tai visaapimantis Europos Sąjungos tikslas. Todėl būtinos sistemos ir ilgalaikės pastangos mokslinių tyrimų ir plėtros srityje, apimančioje visus tris (ekonominės, socialinės ir aplinkosaugos pažangos) ramsčius. Daugelis ES universitetų ir mokslo įstaigų išvystė tinklus, skirtus suderintiems tvaraus vystymosi moksliniams tyrimams. Finansinės perspektyvos suteikia gerą progą paremti šias ir kitas iniciatyvas.

6.1.4 Stiprėjanti visuotinė kova dėl naudingųjų iškasenų ir naftos — užtenka ir dviejų pavyzdžių — ir jos įtaka išlaidoms rodo, kad turi būti kuriamos naujos medžiagos, nauji gamybos

būdai ir bendraja prasme išteklius labiau tausojančios technologijos.

6.1.4.1 Todėl EESRK dar kartą išreiškia pritarimą Komisijos pasiūlymams sukurti Europos mokslinių tyrimų erdvę, padvigubinti lėšas 7-ajai pagrindų programai ir įgyvendinti Aplinkosaugos technologijų veiksmų planą. Būsimose nuomonėse dėl 7-osios pagrindų programos ir konkrečių programų EESRK planuoja svarstyti ir tvaraus vystymosi aspektą.

6.1.5 Šioje finansinių perspektyvų dalyje, kurioje be mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros nagrinėjamos ir inovacijos bei transeuropiniai tinklai, energetikai ir transportui turi būti skiriamas ypatingas dėmesys. Prioritetas turi būti skiriamas technologijų plėtrai ir atsinaujinančios energijos pateikimui į rinką, energijos efektyvumui ir švarios energijos sprendimams. Transeuropinių tinklų projektai, dėl kurių išaugs transporto apimtys, neatitinka tvarumo principo.

6.1.6 Daugelyje nuomonių EESRK priminė, kad ypač transporto ir energetikos srityse reikia dėti daugiau pastangų, kad vystymasis vyktų tvarumo linkme. Šiuo tikslu Komitetas buvo pasiūlęs ir politinius nurodymus. Iš komunikato dėl finansinių perspektyvų nevisiškai aišku, ar šiam tikslui bus numatyta pakankamai lėšų.

6.1.7 ES, prisitaikydama prie vis konkurencingesne tapančios pasaulio bendruomenės, finansinėse perspektyvose turi atsižvelgti į du visiškai priešingus iššūkius: didelio nedarbo lygio daugelyje ES šalių ir jau dabar numatomo darbo jėgos trūkumo. Komitetas jau yra pateikęs rekomendacijų keliose savo neseniai parengtose nuomonėse „Užimtumo politika: EESRK vaidmuo po plėtros ir Lisabonos proceso perspektyvoje“ „Įmonių konkurencingumas“ ir „Lisabonos strategijos įgyvendinimo gerinimas“.

6.1.8 Ypač EESRK pritaria naujam visą gyvenimą trunkančio mokymosi metodui, kadangi tai yra instrumentas, kuriuo galima pagerinti ir užimtumo padėtį, ir padidinti sąmoningumą tvaraus vystymosi atžvilgiu. Visą gyvenimą trunkantis mokymasis yra esminė jungiamoji grandis, kurios nėra priemonėse, skirtose Lisabonos strategijai įgyvendinti. Rimti išipareigojimai siekti tvaraus vystymosi negalimi be atitinkamo socialinių partnerių bendradarbiavimo bei papildomos finansinės valstybių narių paramos.

6.2 B) Sanglauda siekiant augimo ir užimtumo

6.2.1 Gilinant integracijos procesą sanglauda buvo būtina. EESRK pritaria Komisijos bandymui sanglaudos priemones nukreipti tvaraus vystymosi tikslų linkme.

6.2.2 Sanglaudos politikos tikslas turi būti ekonominės veiklos gerinimas ir daugiau bei geresnių darbo vietų sukūrimas, tam tikslui mobilizuojant nepanaudotus išteklius. ES lėšos negali būti naudojamos bankrutuojančioms įmonėms remti, nes tai gali iškraipyti konkurenciją arba paskatinti darbo vietas perkelti iš vienos ES dalies į kitą. Priemonės pirmiausiai turi būti skirtos naujų tvarių darbo vietų sukūrimui remti, kad taip būtų skatinamas konkurencingumas, žmogiškiesiems ir fiziniams ištekliams, bendros rinkos konsolidavimui bei darbuotojų mobilumui gerinti.

6.2.3 Parama turi būti skiriama lėšų sutelkimui atsiliekantiems regionams (1 tikslas), siekiant geresnės bendrųjų strateginių ES tikslų tvaraus vystymosi atžvilgiu atitiktis. Šiame procese taip pat turi būti labiau remiamas pasienio bendradarbiavimas, siekiant didesnės bendros rinkos integracijos.

6.2.4 Regionams, kuriuose dėl statistinio plėtros poveikio BVP vienam gyventojui yra didesnis nei 75 % Bendrijos vidurkio, būtinas pereinamasis laikotarpis. Tačiau subsidijos palaiapsniui turi būti mažinamos.

6.2.5 Ir šiuo atveju reikalingi aiškūs kokybės patikrinimai. Kadangi buvo skirta „pinigų iš Briuselio“, daug lėšų buvo skirta planavimui, kurias geriau būtų buvę investuoti. Parama regionams ne visada sukurdavo naujas darbo vietas Europoje.

6.2.6 Vietos ir regionų lygiu turi būti išugdytas stipresnis atsakomybės jausmas konkrečioms tvaraus vystymosi priemonėms. Komitetas rekomenduoja sanglaudos projektus įvertinti ne tik dėl jų svarbos augimui bei užimtumui, bet ir jų poveikio ilgalaikiam tvariam regiono vystymuisi.

6.3 Gamtinių išteklių valdymas ir apsauga

Bendroji žemės ūkio politika (BŽŪP)

6.3.1 Komitetas savo nuomonėje „BŽŪP ateitis“⁽²⁾ išsamiai pateikė ir pakomentavo įvairias ES žemės ūkio politikos reformas bei atkreipė dėmesį į sudėtingą Europos žemės ūkio tvaraus vystymosi padėtį globalizuotų rinkų sąlygomis. Jis pastebėjo, kad prieš reformų vykdymą vėl ir vėl būdavo pateikiama kritiškų pastabų ir kildavo diskusijų, ar išlaidos žemės ūkiui yra suderintos ir teisėtos socialine prasme bei kokios buvo su jomis susijusios pasekmės ekologijai. Liuksemburge priėmus reformos nuostatas, šie debatai nesibaigė.

6.3.2 Todėl Komisija kas kartą pateikia pasiūlymus iš naujo nustatyti žemės ūkio išlaidas, kad būtų pasiekta „daugiau tvarumo“. Taigi, pavyzdžiui, tuometinis žemės ūkio komisaras p. Fischler visų pirma pasiūlė nustatyti viršutinę ribą, o vėliau — palaiapsniui mažėjančia tvarka diferencijuoti mokėjimus, kad parama būtų „teisingiau“ paskirstoma. Komisarai p. McSharry ir p. Fischler jau daug kartų aptarė ir privalomą tiesioginės paramos išsaugojimą su išgaliojusią teisę viršijančiais aplinko-

saugos apribojimais, kad paskirstytos lėšos būtų įvertintos atsižvelgiant ir į ekologinį aspektą. Tačiau Taryba dauguma balsų šioms pasiūlymams nepritarė.

6.3.3 2003 m. vasarą priimta žemės ūkio reforma iš principo valstybėms narėms suteikia dvi galimybes nustatant ūkiui skirtą išmoką, su kurios pagalba bus įgyvendinamos naujų tiesioginių išmokų mokėjimo procedūros: tai arba ūkiui skirta išmoka, kurios dydis priklausys nuo ankstesnių mokėjimų ūkiui, arba ūkiui skirta išmoka, kuri apskaičiuojama remiantis išmokomis už ūkio plotą ar bent jau jos yra įtraukiamos į šį apskaičiavimą (vadinamoji regionalizacija).

6.3.4 Būsimų mokėjimų susiejimas su darbo vietų išlaikymu ir (arba) sukūrimu ir šį kartą nėra vienu numatytu atveju nėra privalomas. Dėl šios priežasties diskusijų dėl tvarumo kontekste vėl gali kilti naujos diskusijos visuomenėje, kaip ir dėl ekologinio komponento, kuris yra susijęs su mokėjimais.

6.3.5 Kadangi vadinamieji „kompleksinio paramos susiejimo standartai“ (*cross-compliance standards*), kuriuos turi atitikti žemės ūkio įmonės, nedaug viršija dabartinius įstatymus, tačiau reformos perkėlimas į nacionalinę politiką kai kuriose valstybėse narėse sąlygojo intensyviai diskusijas.

6.3.6 EESRK yra aišku, kad valstybinių lėšų skyrimas turi būti visada susietas su visuomenine nauda. Mokėjimus reikia pagrįsti, įteisinti ir tam turi pritari visuomenė. Būtų naudingas aiškiai suprantamas BŽŪP susisiejimas su Geteborgo ir Lisabonos strategijų tvarumo tikslais (sukurti darbo vietų, skatinti socialinį teisingumą, saugoti aplinką), tačiau šiuo metu bent jau didžiąjai visuomenės daliai kaip toks dar nėra atpažįstamas. Tai turėtų sukelti diskusijas dėl bendros mokėjimo prasmės ir ūkininkų vaidmens įgyvendinant šiuos tikslus. Atliekant BŽŪP reformas, kuri buvo atlikta prieš daugumos ūkininkų ir gyvulių augintojų valią, pusės laikotarpio įvertinimą, daugiausiai dėmesio turėtų būti skiriama tvarių šeimyninių žemės ūkio įmonių Europoje stiprinimui, kaip šių įmonių socialinio įteisinimo pagrindui.

6.3.7 Mokėjimai pagal I BŽŪP ramstį, visų pirma tiesioginės išmokos, daugeliui ūkininkų, be abejonės, yra gyvybiškai svarbūs. Nesusietomis tiesioginėmis išmokomis nesuteikiama politinė kryptis siekiant tvarios gamybos, tai daugiau atspindi pajamų išsaugojimo politiką, kuri ne visiems ūkininkams yra naudinga.

6.3.8 Pagal II ramstį — parama kaimo plėtrai — lėšos skiriamos tik esant aiškiai apibrėžtai „atsakomajai paslaugai“, kurią nustato Bendrijos lygiu sukurtos programos. Reikia paminėti ir agrarinės aplinkosaugos programas, ekologinės žemdirbystės skatinimą, žemės ūkio veiklos įvairinimą (pvz. sustiprintas žaliavų apdorojimas ir pardavimas), mikroįmones ir mažas įmones kaimo vietovėse.

(2) OL C 125, 2002 5 27, p. 87-99.

6.3.9 Taip pat reikšminga, kad naujoji žemės ūkio komisarė Fischer Boel Berlyne įvykusios Žaliosios savaitės atidarymo proga 2005 m. sausio 20 d. paragino „siekti, kad kaimo plėtra taptų pagrindine Lisabonos strategijos dalimi“. Šiame kontekste įdomūs kiti komisarės kabineto pasisakymai: nesitikima, kad pagal pirmąjį ramstį bus sukurta daug darbo vietų, tačiau manoma, kad kaimo plėtros politika turi didelį potencialą. EESRK labai pritartų, jei Komisija laukiamą abiejų žemės ūkio politikos ramsčių poveikį darbu, aplinkai ir socialiniams reikalams kuo greičiau pagrįstų tyrimais.

6.3.10 Šiuo metu dar diskutuojama dėl naujojo reglamento dėl kaimo plėtros projekto, kuriame numatoma kaimo plėtrai priskirti papildomas užduotis (pvz. NATURA 2000 teritorijų finansavimas, vandens pagrindų direktyvos įgyvendinimas). Taip kaimo plėtra vis labiau tampa svarbiu politiniu instrumentu, nukreipiančiu tvarumo link, ir EESRK tam pritaria.

6.3.11 Remiantis Komisijos planais, 2007–2013 m. kaimo plėtrai skirtas biudžetas visgi liks tokio paties dydžio. EESRK tai reiškia, kad jau ES finansinėse perspektyvose kaimo plėtrai, atsižvelgus į jai patikėtus uždavinius, skiriama per mažai lėšų.

6.3.12 Atsižvelgiant į tai, kad kaimo plėtrai skirtos priemonės siekiant tvarumo yra ypač svarbios, EESRK yra visiškai nesuprantami šiuo metu Taryboje šešių neto mokėtojų inicijuoti debatai dėl kuo didesnio šios biudžeto eilutės sumažinimo.

6.4 Sąjungos pilietybė, laisvė, saugumas ir teisingumas

6.4.1 Kad Europos piliečiai tikrai galėtų gyventi laisvoje, saugioje ir teisingoje Europoje, Bendrijos lygiu būtinos priemonės, kurios užtikrintų finansinės naštos veiksmingumą ir paskirstymą. Sėkminga imigrantų integracija yra tiek socialinės sanglaudos klausimas, tiek ekonominio veiksmingumo prielaida. EESRK pritaria Europos sienų apsaugos agentūros įsteigimui, bendrai prieglobsčio ir imigracijos politikai, priemonėms, skirtoms legaliems imigrantams arba trečiųjų šalių piliečiams, kurie neseniai atvyko į vieną iš ES valstybių narių, nelegalios imigracijos užkirtimui ir nelegalių imigrantų išsiuntimui.

6.4.2 Vienas pagrindinių Europos Sąjungos iššūkių — prevencija ir kova su nusikalstamumu bei terorizmu. Pakankami ištekliai būtinam saugumui užtikrinti yra mūsų visuomenių administracinio, socialinio ir ekonominio tvarumo sąlyga.

6.4.3 Saugumas ir apsauga kasdieniniame gyvenime, įskaitant ir kasdieninius poreikius, Europos piliečiams yra labai

svarbūs. Iš Europos Sąjungos piliečiai tikisi aukšto lygio apsaugos nuo stichinių nelaimių, sveikatos ir aplinkos krizių bei kitų didelių grėsmių. Europos Sąjunga turi nuolat stebėti ir imtis priemonių dėl grėsmės sveikatai, kylančios dėl aplinkoje arba maiste esančių pavojingų medžiagų bei saugumo standartų, ypač energetikos ir transporto ūkyje.

6.4.4 Turi būti tinkamai užtikrinamos pagrindinės bendrus interesus tenkinančios paslaugos, pvz. tokiose srityse kaip sveikatos apsauga ir švietimas, energetika, transportas ir komunikacijos. Kai kuriose srityse, kaip pvz. energetika ir transportas, fizinis tiekimo saugumas yra svarbus aspektas vidaus rinkos ir daugiašalės bei dvišalės prekybos ir kitų išorės ryšių vystymesi.

6.4.5 Tvarus vystymasis palaipsniui daro pažangą su atskirų piliečių ir grupių suvokimo, nusistatymo ir veiksmų pagalba — šių faktorių nebegalima pakeisti vien tik intervencijomis „iš viršaus“, kurias nustato sistemų, organizacijų ir insitucijų vadovai. Europa gali didžiuotis savo gerai organizuotomis ir veikiančiomis visuomenėmis, savo gerai išsilavinusiais ir aktyviais piliečiais bei aukšto lygio pilietinės visuomenės organizacijų struktūra. Šie faktoriai galbūt yra pats geriausias tolimesnio tvaraus vystymosi kultūrinis pagrindas.

6.4.6 Dėl ES plėtros vėl padidėjo Europos kultūrinė įvairovė. Tai gali praturtinti kiekvieno gyvenimą, tačiau būtina skatinti pastangas siekti abipusio supratimo. Taip pat būtina skatinti pasikeitimą ekonominėmis, politinėmis ir kasdieninio gyvenimo žiniomis ir patirtimi, įskaitant ir klausimą kaip siekti daugiau tvarumo. Tai būtų naudinga ne tik naujoms valstybėms narėms, bet ir visai Europai ir visiems jos piliečiams.

6.5 Europos Sąjunga kaip visuotinis partneris

6.5.1 Johannesburgo JT Pasaulio viršūnių susitikime dėl tvaraus vystymosi ES save apibūdino kaip dinamišką ir rezultatų siekiantį partnerį. Dėl naujų uždavinių sprendimo, tarp jų vandens ir energetikos problemų sprendimo iniciatyvų („pasiryžusiųjų koalicija“) Europos Sąjunga sulaukė daug simpatijų.

6.5.2 Jungtinių Tautų lygiu pastebima Johannesburgo konferencijos 52 psl. apimties veiksmų plano įgyvendinimo pažanga. Tai yra ilgas procesas, kurio eigoje dalyvaujančios valstybės turi įveikti nemažus sunkumus, kad jų pažadai ir planai taptų realybe.

6.5.3 Europos Sąjunga turi susidoroti su savo pažadais ir lyderio vaidmeniu, kurį vaidino Pasaulio viršūnių susitikime dėl tvarumo. Tai turėtų atsispindėti finansinių perspektyvų lėšų skirstyme.

6.5.4 ES turės dėti daugiau pastangų skatinant priemones mažiausiai išsivysčiusioje šalyse. Svarbiausios yra pagrindinės reikmės, kaip pvz. vanduo, energija, sveikatos priežiūra, maisto sauga, pradinis mokymas ir švietimas bei žemės ūkio plėtra.

6.5.5 Kai kurios ES valstybės narės yra parengusios mažiausiai išsivysčiusioms šalims, pirmiausiai Afrikos šalims, ambicingus pagalbos programų planus. Tačiau vystymosi programų forma ir įgyvendinimas turėtų būti geriau koordinuojami ES ir nacionaliniu lygiu. Kotonu susitarimas pasirodė esąs vertingas instrumentas įtraukiant AKR šalių (Afrikos, Karibų baseino ir Ramiojo vandenyno šalis) socialinius partnerius ir organizuotą pilietinę visuomenę.

6.5.6 Šiose vystymosi programose iš dalies atsižvelgiama į tvarų vystymąsi. Tačiau laikantis Johanesburge priimto veiksmų plano jam turėtų būti skiriama daugiausia dėmesio.

6.5.7 Kad būtų galima geriau koordinuoti pastangas ir sustiprinti tvaraus vystymosi dimensiją, EESRK rekomenduoja tolimesnes ES iniciatyvas, ypač sudarant „pasiryžusiųjų koalicijas“ tokiose konkrečiose vystymosi srityse kaip vanduo, energija, maisto sauga ir sveikatos apsauga.

7. Išvados

7.1 Nauja biudžeto struktūra ir naujos jo prioritetinės biudžeto eilutės rodo, kad tvaraus vystymosi reikšmė yra pripažįstama. EESRK tikisi, kad tai konkrečiai atsispindės vykdamas biudžetą, o nebus paprasčiausiai vykdoma ta pati veikla, tik pagal naujas biudžeto eilutes. Komitetas pabrėžia, kad atsižvelgiant į Europos Sąjungos prioritetus, būtina perskirstyti išlaidas, nepriklausomai nuo pagaliau nustatyto nuosavų išteklių dydžio.

7.2 Ypač svarbu, kad naujosios finansinės perspektyvos — ES biudžetų nuo 2007 iki 2013 m. pagrindas — būtų sudarytos aiškiai atsižvelgiant į Europos Sąjungos prioritetus, o ypač Lisabonos tikslus ir tvarų vystymąsi. Šiuo tikslu turi būti aiškiai perskirstytos išlaidos. Jei gana ilgam laikui numatytos finansinės perspektyvos nesuteiks Europos Sąjungos vystymuisi teisingos krypties, praktiškai negalima tikėtis, kad tai bus galima pasiekti kitomis politikos sritimis ar vėlesnėmis pagerinančiomis finansinėmis priemonėmis.

7.3 EESRK pritaria Komisijos pozicijai, kad atsižvelgiant į Lisabonos tikslus, iki 2010 m. daugiausiai dėmesio turi būti skiriama augimui ir užimtumui. Augimą reikia suprasti kaip ekonomikos augimą, atsižvelgiant į svarbiausias Europos

vertybes, ypač socialinę integraciją, sveikatos ir aplinkos apsaugą. Konkurencingumas ir ekonomikos augimas — tai ne tikslai, bet įrankiai, skirti tikslams socialinėje ir aplinkos srityse skatinti. Tačiau problema yra vis mažėjantis augimas ir ES konkurencingumas lyginant su kitomis ekonomikos erdvėmis, o dėl šios priežasties kyla pavojus socialiniam Europos modeliui ir ekologinėms mūsų vertybėms.

7.4 Tvaraus vystymosi strategijos prioritetus bei kitas sritis, kurioms būdingos, kaip įrodyta, netvarumo tendencijos — klimato kaita, transportas, sveikatos apsauga, gamtiniai išteklių, skurdo mažinimas, gyventojų senėjimas, priklausomumas nuo iškastinio kuro — ir biudžeto politikoje reikia suprasti kaip veiklos prioritetus.

7.5 Pati biudžeto eilutė dažniausiai nėra nei „tvari“, nei „netvari“. Jos įtaka tvariam vystymuisi priklauso nuo to, kaip atskirų projektų, kurie gali gauti paramą, sudaromos programos, nustatomi tikslai ir kriterijai.

7.6 Poveikio įvertinimas yra pagrindinis instrumentas užtikrinant politinį Lisabonos strategijos ir tvarumo tikslų atitikimą. Būtina atlikti kiekvienos biudžeto programos, įskaitant ir jų tikslų, poveikio įvertinimą. Pirmiausiai čia kalbama apie pagalbos teikimo netvariai veiklai nutraukimą.

7.7 Iš įvairių biudžeto eilučių finansuojamiems projektams ir programoms atrinkti turi būti nustatyti aiškūs ir skaidrūs kriterijai. Turėtų būti įtraukti ir tvarumo kriterijai: atitinkamo projekto poveikis aplinkai, sveikatai, darbo vietų sukūrimui ar sumažinimui bei ES konkurencingumui.

7.8 Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas struktūrinių fondų, sanglaudos fondo lėšoms, išlaidoms žemės ūkiui ir trans-europinių tinklų programoms. Šiose ES veiklos srityse, kurioms tenka didžioji Bendrijos lėšų dalis, būtina sistemingai priimti sprendimus, kurie labiausiai atitiktų tvaraus vystymosi kriterijus.

7.9 EESRK ypač atkreipia dėmesį į tai, kad svarbiausią vaidmenį vaidina žinios, moksliniai tyrimai ir technologijų plėtra bei naujos technologijos. Nagrinėdama šią temą kaip esminę ir skirdama jai atitinkamas lėšas, Europa turi ypatingą galimybę pagerinti produktyvumą, konkurencingumą ir užimtumą, atsižvelgiant į stiprią kitų pasaulio šalių konkurenciją ir tuo pačiu sukurdamą ekologiniu požiūriu veiksmingesnes technines priemones, kurios patenkina jos piliečių poreikius, saugos jų sveikatą ir užtikrina saugumą, gali sumažinti spaudimą aplinkai ir gamtiniams ištekliams.

2005 m. gegužės 11 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

1 PRIEDAS

dėl Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Šis pakeitimas plenarinėje sesijoje buvo atmestas, tačiau už jį balsavo daugiau kaip ketvirtadalis balsavusių asmenų:

4.5 punktą

pakeisti taip:

Šiuo metu ES tvarumo strategijoje didžiausias dėmesys skiriamas kelioms visuomenei turbūt svarbiausioms aktualijoms: klimato kaita, transportas, sveikatos apsauga ir išteklių. Kitų, tokių kaip Didelio skurdo ir vargo mažinimo, demografinės evoliucijos klausimai ir gyventojų senėjimas, buvo atsisakyta, tačiau jos bus įtrauktos vėliau, turi būti sprendžiami tuo pat metu. Vienas iš pagrindinių pokyčių, kurių reikalauja ir kuriuos leidžia tvaraus vystymosi strategija, yra įveikti tą prioritetų nuostatą ir kartu nelikti beginkliais, kai reikia imtis veiksmų, netgi pagal sektorius.

Paiškinimas

Kalbama apie pasiūlymus, kuriais siekiama to paties tikslo. Svarbiausius kultūrinius pokyčius, kurie yra būtini tvaraus vystymosi strategijai ir suvokimui, reikia pateikti aiškiau, nei tai padaryta tiriamojoje nuomonėje.

Reikia pabrėžti, kad visuomenėje ir atskirais atvejais yra tam tikrų kultūrinių pokyčių, dėl kurių tvaraus vystymosi strategija, nekreipiant dėmesio į didžiausius nuogastavimus, kurie ateityje galėtų išsipildyti, o suteikiant atitinkamą paramą (taigi Finansinių perspektyvų dėka) iš tikrųjų gali būti veiksminga.

Balsavimo rezultatai

Balsavo „už“: 51

Balsavo „prieš“: 54

Susilaikė: 26